

SXEDIO.G62

18.2.1959: Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΡΕΣΒΕΙΑ ΣΤΟ ΛΟΝΔΙΝΟ ΚΑΙ Ο ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΑΒΕΡΩΦ ΚΑΤΟΡΘΩΝΟΥΝ ΜΕ ΑΠΕΙΛΕΣ ΚΑΙ ΥΠΟΣΧΕΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΣΗΜΑΝΤΙΚΩΝ ΘΕΣΕΩΝ ΣΤΟ ΝΕΟ ΚΡΑΤΟΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ ΚΑΘΩΣ ΚΑΙ ΚΟΛΑΚΙΕΣ, ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΤΑΣΣΟ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟ, ΝΑ ΤΟΥΣ ΚΑΜΕΙ ΝΑ ΤΑΧΘΟΥΝ ΥΠΕΡ ΤΗΣ ΥΠΟΓΡΑΦΗΣ ΤΗΣ ΣΥΜΦΩΝΙΑΣ ΤΗΣ ΖΥΡΙΧΗΣ ΣΤΗΝ ΠΕΝΤΑΜΕΡΗ ΤΟΥ ΛΟΝΔΙΝΟΥ.

Η θυελλώδης δεύτερη σύσκεψη στο πλαίσιο της Πενταμερούς στο Λονδίνο το Φεβρουάριο του **1959** για υπογραφή της συμφωνίας της Ζυρίχης για την Κύπρο τέλειωσε. Οι σύνεδροι αποχώρησαν και ο Μακάριος δεσμευμένος να δώσει απάντηση στο Σέλγουϊν Λόϊντ αν θα δεχόταν τελικά τη συμφωνία, όπως είχε εκγριθεί στη Ζυρίχη, άρχισε και πάλι νέο κύκλο διαβουλεύσεων με τους συμβούλους του.

Στην αρχή ο Μακάριος τους ενημέρωσε για τη δραματική συνεδρία και σύμφωνα με τον Τάσσο Παπαδόπουλο, (επιστολή προς Γρίβα- Απομνημονεύματα) με βουρκωμένα μάτια κατέληξε:

"Και έτσι αισθάνθηκα μόνος μου στο μέσο καθαρά εχθρικού περιβάλλοντος κατηγορούμενος από όλους ως αδιάλλακτος, με προεξάρχουσα την Ελληνική αντιπροσωπεία. Τα δε κτυπήματα της ελληνικής αντιπροσωπείας ήταν και τα πλέον οδυνηρά διότι προέρχονταν από φίλο".

Οι τρεις χώρες βιάζονταν να ξεμπερδεύουν και το τελεσίγραφο του Σέλγουϊν Λόϊντ δεν ήταν εύκολο θέμα για το Μακάριο που έβλεπε την άρνηση τους να δεχθούν να επιφέρει οποιεσδήποτε τροποποιήσεις.

Στο νου του τριγύριζε συνεχώς αυτό που του είχε πει ο Λόϊντ γύρω από το θέμα αποδοχής της συμφωνίας της Ζυρίχης ως βάσης για λύση:

"Μια βάση είναι κάτι πάνω στην οποία μπορείς να κτίσεις, αλλά εάν απομακρύνεις κάτι από αυτήν, όλη η διάρθρωση γκρεμίζεται. Αυτό εννοώ σαν βάση".

Οι συσκέψεις του Μακαρίου με τους συμβούλους

του ήταν αλληπάλληλες. Ηδη όμως ο Αβέρωφ είχε "διαβρώσει" το κυπριακό στρατόπεδο και αρκετοί από τους Συμβούλους του Μακαρίου, κάμνοντας στροφή εκατόν ογδόντα μοιρών, άρχισαν να υποστηρίζουν την υπογραφή των συμφωνιών.

Ακόμα, σύμφωνα με τον Κλεάνθη Γεωργιάδη, (Εφημερίδα Ελευθερία 11.12.1959) στον Αβέρωφ αναφέρθηκε ότι υπήρχε πρόθυμος άλλος να υπογράψει τις συμφωνίες, αν ο ίδιος ο Μακάριος αρνείτο. Κι αυτός ήταν ο Δήμαρχος Λευκωσίας Θεμιστοκλής Δέρβης.

Ο Δέρβης ακούστηκε μάλιστα να φωνάζει σε μια σύσκεψη σε άπταιστα κυπριακά:

- Αν ο Μακάριος δεν υπογράψει τη συμφωνία την υπογράφω εγώ με τα είκοσι μου νύσια.

Ο Δέρβης είχε και ιδιαίτερη συνάντηση με τον Αβέρωφ, στον οποίο ανέφερε, σύμφωνα με τον Έλληνα Υπουργό:

- Πρώτα τρέλλα και αδιέξοδο ή μη υπογραφή. Δεύτερο, ας πάρουμε αυτό το καθεστώς στα χέρια μας και μετά λογαριαζόμαστε με όλους.

Ακόμα ο Μητροπολίτης Κιτίου Ανθιμος ακούστηκε να λέγει σε μια από τις αλληπάλληλες συσκέψεις: "Αν δεν υπογράψει ο εκείνος (δηλαδή ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος) αναλαμβάνω να υπογράψω εγώ".

Αργά το βράδυ της 18ης Φεβρουαρίου πραγματοποιήθηκε νέα σύσκεψη του Αρχιεπισκόπου Μακαρίου με τους συμβούλους του η οποία θεωρήθηκε και η πιο κρίσιμη.

Όμως ο Αβέρωφ ήταν βέβαιος ότι η απόφαση που θα έπαιρνε ο Μακάριος θα ήταν καταφατική, εκτός απροόπτου.

Είχε κινηθεί πολύ στο παρασκήνιο και είχε καταφέρει να πείσει τους συμβούλους του Μακαρίου. Απόφαση του να πει "όχι" θα τον άφηνε σχεδόν μόνο του.

Τόσο σίγουρος ήταν ώστε πληροφόρησε τον Μακμίλλαν, ότι αν ο Μακάριος αρνείται σήμερα, θα το κάμει σε μια βδομάδα.

Οι Σύμβουλοι του Μακαρίου κλήθηκαν στη

σύσκεψη να εκφράσουν και πάλι τις απόψεις τους. Μερικοί επέμεναν πειστικά να μη υπογραφεί η συμφωνία. Η πλειοψηφία όμως επέμενε στο αντίθετο.

Ο Ανδρέας Ζιαρτίδης εκ μέρους της Αριστεράς καθόρισε τη θέση της κομματικής αντιπροσωπείας όπως αφηγήθηκε αργότερα στην Κύπρο στον Παναγιώτη Παπαδημήτρη:

"Δεν πρέπει να υπογραφεί η συμφωνία. Αλλά δεν είναι αρκετό να αρνηθούμε την υπογραφή της συμφωνίας. Χρειάζεται ακόμη μια σοβαρή απόφαση. Να αλλάξει η τακτική του αγώνα. Να εφαρμόσουμε αντί την τακτική του ένοπλου αγώνα, την τακτική του πολιτικού αγώνα".

Ο Γυμνασιάρχης του Παγκυπρίου Γυμνασίου Κωνσταντίνος Σπυριδάκης δίνοντας μια εικόνα των περιστάσεων είπε:

"Αυτό μου μας δίνουν Μακαριώτατε, ούτε Ένωση είναι, ούτε αναξαρτησία. Δεν είναι τίποτε. Παρ' όλο τουύτο, η συμβουλή μου είναι το υπογράψετε εφ' όσον έτσι θέλει το Εθνικό Κέντρο... Αντιλαμβάνομαι ότι η Κύπρος θυσιάζεται σαν εξιλαστήριο θύμα χάριν ευρύτερων εθνικών σκοπών, αλλά πρέπει να υπογραφούν οι συμφωνίες".

Περισσότερες λεπτομέρειες για ότι έγινε αυτές τις δραματικές μέρες έδωσε ο Τάσσος Παπαδόπουλος σε επιστολή του προς το Γρίβα- Διγενή (Απομνημονεύματα σελ. **381**) συγκρίνοντας μάλιστα τη στάση των Συμβούλων του Μακαρίου πριν και μετά από την παρέμβαση του Ευάγγελου Αβέρωφ προς αυτούς.

Ο Γεώργιος Γρίβας αναφέρει στα απομνημονεύματά του του (σελ **380**) ότι ο Τάσσος Παπαδόπουλος τον ενημέρωσε στις **26** Φεβρουαρίου **1959** με μια μακρά έκθεση του αφού έμεινε στο Λονδίνο και συζήτησε και τις επόμενες εξελίξεις με τον Αρχιεπίσκοπο Μακάριο.

Ο Παπαδόπουλος αναφέρει ο Διγενής ήταν στέλεχος της ΠΕΚΑ και την ημέρα της αναχώρησης του για το Λονδίνο (**14.2.1959**) του είχε αποστείλει σημείωμα με το οποίο του ζητούσε την έγκριση του,

εάν έπρεπε να αναχωρήσει ή όχι για το Λονδνο, "καίτοι ήτο βέβαιον ότι δεν ήτο δυνατόν να λάβω εγκαίρως το σημείωμα και να απαντήσω, εφ' όσον ανεχώρει την μεσημβρίαν της ιδίας ημερας".

Στο σημείωμά του ο Τάσος Παπαδόπουλος με το ψευδώνυμο "Λυσίας" έγγραφε στο Διγενή μέσω του Αντώνη Γεωργιάδη (Κόνωνα) σύμφωνα με τα "Κρίσιμα Ντοκουμέντα" του Σπύρου Παπαγεωργίου, Τόμος Α σελίδα 75, Αθήνα 1983:

1. Λαμβάνω το θάρρος να απευθυνθώ προς υμάς λόγω του εξαιρετικώς επείγοντος θέματος.

2. Αντίγραφον του παρόντος θα προσπαθήσω να σας αποστείλω και μέσω του φίλου σας όστις διευθέτησε την πρώτην επαφήν μας.

3. Πρόκειται διά το ζήτημα της προσκλήσεως ωρισμένων ατόμων υπό του Εθνάρχου διά να μεταβώσιν εις Λονδίνον.

4. Εν όψει του γεγονότος ότι η θέσις μας, ως Οργανώσεως έναντι του σχεδίου συμφωνίας, δεν έχει δημοσίως διευκρινισθή παρακαλώ θερμώς όπως μου απαντήσετε μετά πάσης σπουδής περί του τι πρέπει να πράξω προσωπικώς.

5. Παρακαλώ ει δυνατόν να έχω απάντησιν σας προ της ώρας αναχωρήσεως ήτις ωρίσθη διά την μεσημβρίαν της αύριον Κυριακής".

Ετσι ο Παπαδόπουλος "χωρίς να λάβη εκ μέρους μου οιασδήποτε απάντησιν ανεχώρησεν εις Λονδίνον" ενώ τη συμμετοχή του στην Κυπριακή αντιπροσωπεία θέλησαν, σύμφωνα με τον Διγενή, "να εκμεταλλευθούν οι ελληνικοί κυβερνητικοί κύκλοι διαστυμπανίσαντες ότι η ΕΟΚΑ εξεπροσωπήθη εις Λονδίνον και κατ' ακολουθίαν ενέκρινε, δήθεν, αύτη τας συμφωνίας, ενώ τοιούτον τι δεν συνέβαινε όπως και εν τη επιστολή του κ. Τ. Παπαδόπουλου αναφέρεται".

Ο Διγενής αναφέρει επίσης στα Απομνημονεύματά του ότι "ο Τάσος Παπαδόπουλος ούτε υπεδείχθη υπ' εμού, αλλ' ούτε μολονότι διορισθείς υπό άλλων, έλαβε παρ' εμού έγκρισιν ή οιασδήποτε οδηγίας

διά τας συμφωνίας, ων το κείμενον ηγγνούν".

Ο Τάσσος Παπαδόπουλος ανέφερε στην επιστολή-έκθεση του στο Διγενή στις **26** Φεβρουαρίου **1959**, μετά την υπογραφή των συμφωνιών στο Λονδίνο:

"Κατά την πρώτην σύσκεψιν ήρχισαν ωρισμένοι εκ των παλαιοκομματικών στυλ Δέρβη, Χρυσ αφίνη κλπ. να ομιλούν μασημένα, τείνοντας να υποστηρίξουν την υπογραφήν του σχεδίου.

Ευθύς ως εξέθεσα τας απόψεις μου και ηκολούθησαν οι τρεις άλλοι, τους οποίους ως μέλη επηρέαζα, ανέκρουσαν όλοι πρύμναν και ήρχισαν να αποδεικνύονται φανατικοί πολέμιοι του σχεδίου. Ούτω το σχέδιον κατεψηφίσθη παμψηφεί. Μετά ταύτα όμως ήρχισεν ο αηδής πόλεμος των παρασκηνίων περί του οποίου θα σας αναφέρω κατωτέρω, εν εκτάσει, διά να γνωρίζετε τι είδους άνθρωποι είναι ωρισμένοι "πατριώται".

Μετα **3** ημέρας, ήτοι την Πέμπτην το βράδυ, εγένετο η τελική συνεδρίασις. Κατ' αυτήν εψήφισαν και ωμίλησαν υπέρ του σχεδίου όλοι πλην του Τάσου Παπαδόπουλου, Γλάσκου, Χρίστη (μέλος της ΔΑΝΕ) Βάσου Λυσσαρίδη και των **5** κομμουνιστών. Ούτω το σχέδιον ενεκρίθη διά **27** υπέρ και **8** εναντίον.

Εντύπωσιν προεκάλεσε μεταξύ μας αυτή η απότομος μεταστροφή των γνωμών.

Εξηκρίβωσαν αργότερον ότι τούτο ωφείλετο εις το αίσχος της παρασκηνιακής δράσεως. Δηλαδή μετά την πρώτην ημέραν η ελληνική Πρεσβεία, ήρχισε καλούσα διά διαφόρων οργάνων της διάφορα άτομα της αποστολής με προεξάχοντα τον κ. Δέρβην και τον κ. Αιμιλιανίδη, τους οποίους και έπεισεν να δημιουργήσουν σφήνα μεταξύ της αποστολής. Ούτω και εγένετο. Οι κύριοι αυτοί ήρχισαν ευθύς αμέσως το πλευροκόπημα των διαφόρων αντιπροσώπων και τους διαβίβαζον, δήθεν προσωπικά μηνύματα του Καραμανλή και του Αβέρωφ και τους διαβεβαίωναν πόσον και οι δύο πολιτικοί ηγέτες τους εθαύμαζον.

Κολακευθέντες πολλοί από αυτούς ήρχισαν να εκφράζουν αμφιβολίας περί της ορθότητος της

απορρίψεως το σχεδίου.

Την Τετάρτην **18**ην συνεκλήθη εις την πρεσβείαν σύσκεψις και γεύμα των παρασυρθέντων (διότι έτσι τους αποκαλώ εγώ) εις την οποίαν παρέτησαν ο Αιμιλιανίδης, Δέρβης, Χρυσ αφίνης, Κώστας Ιωάννου εξ Αμμοχώστου, περιέργως δε και προς μεγάλην μου απογοήτευσιν και ο Γλαύκος Κληρίδης. Μετά την επιστροφήν των εγνώσθησαν τα εξής: Κύριον θέμα της συνομιλίας ήτο μία ανήθικος επίθεσις κατά του Μακαρίου, ότι δήθεν ο Μακάριος είχεν εξ αρχής αποδεχθή το σχέδιον και ότι εν περιπτώσει καταψηφίσεως του σχεδίου θα εξετίθετο η ελληνική Κυβέρνησις και θα εξέθετε και αυτή με την σειράν της τον Μακάριον εις τα όμματα του ελληνικού λαού.

Δεν με ενδιαφέρει προς το παρόν η αλήθεια ή όχι του ισχυρισμού ούτε και έχει σημασίαν. Εκείνο που θεωρώ αισχρόν είναι η στάσις των κυρίων αυτών, οίτινες με τοιαύτην υπουλίαν υπέσκαψαν το κύρος του Εθνάρχου. Μάλιστα βολοδοσκοπήσας εναλλάξ τους κυρίους αυτούς και διαβάλλων τον ένα κατά του άλλου, κατώρθωσα να τους προκαλέσω να μου αποκαλύψουν πλήρως τι διημερίφθη και ιδιαιτέρως.

Ούτω επληροφορήθην ότι εις τον κ. Χρυσ αφίνην υποσχέθη ο Αβέρωφ το υπουργείον Δικαιοσύνης, εις τον Αιμιλιανίδην ότι πρόκειται να τον περιλάβουν εις την συντακτικήν επιτροπήν, ήτις θα καταρτίση το σύνταγμα της Κύπρου, τον Γλαύκον Κληρίδην εκολάκευσαν δηλώσαντες ότι τον θεωρούν δυναμικόν ηγέτην και "μακάρι και η Ελλάς να διέθετε τοιούτους άνδρας" (ταύτα μου αποκάλυψε με ευαρέσκειαν ο ίδιος ο Γλαύκος Κληρίδης και τον ύβρισα) τον Δέρβην ότι είναι ο μόνος ώριμος πολιτικός ηγέτης της Κύπρου κλπ.

Με πραγματικήν θλίψιν πράγματι γράφω τα ανωτέρω και τα όσα είδα έχουν διασαλεύσει την εμπιστοσύνην μου εις την ακεραιότητα του χαρακτήρος των ανθρώπων. Η φυλαρχία, η κολακεία, η μικρότης παραμένουν, δυστυχώς η κακοδαιμονία της φυλής μας. Ηλπίζα ότι η Κυπριακή επανάστασις και το

παράδειγμα του Αρχηγού μας είχε πετύχει την διαφοροποίηση των συνειδήσεων και την εξυγίανση των ηθών και ότι είχαμε κατορθώσει να δημιουργήσουμε ανθρώπους με ανώτερες αρχές και αδαμάντινους χαρακτήρες.

Και διά μεν τους πολαιούς "εθνοπατέρες" ουδόλως ξεπλάγην, αλλά ότι ήτο δυνατόν και ο Γλαύκος Κληρίδης να περιπέση εις το ίδιον επίπεδον, απετέλει δι' εμέ οδυνηράν απογοήτευσιν.

Από της ιδικής των πλευράς οι κύριοι αυτοί απεκάλυψαν εις τας Ελληνικάς αρχάς πάντα όσα συνέβησαν εις τας συνεδριάσεις μας, παρά την δοθείσαν υπόσχεσιν ότι ουδέν θα αποκάλυπτον.

Μάλιστα ανέφερον ονομαστί και ποίοι ήσαν οι προτρέψαντες εις την απόρριψιν αναφέροντες ως πρώτον υπεύθυνον εμέ.

Κατόπιν τούτου με εκάλεσε να με δη ο πρώην πρόξενος κορς. Βλάχος, αλλά δεν εδέχθην. Είχε δημιουργηθή εις μερικούς η εντύπωσις ότι εξεπροσώπουν τας απόψεις της Οργανώσεως και ούτω απέφευγον να μιλήσουν ενώπιον μου.

Ηναγκάσθην να καταστήσω δημοσίως σαφές, ενεγράφη δε και εις τα πρακτικά, ότι ουδενός τας γνώμας εξεπροσώπουν και ότι ωμίλουν μόνον διά τον εαυτόν μου, διότι πράγματι ούτως είχε το ζήτημα.

Ως επακόλουθον εις την συγκέντρωσιν επεκράτησαν οι ως άνω κύριοι, οίτινες μάλιστα εδήλωσαν προς την πρεσβείαν ότι αυτοί δεν συνεφώνουν μετά του Μακαρίου εις την απόρριψιν του σχεδίου. Το πόσον φθοροποιόν το τοιούτον ήτο, εμφανίζεται εκ του γεγονότος ότι ο Αβέρωφ είχε το θράσος να καλέση την αντιπροσωπείαν εν τη απουσία του Μακαριωτάτου διά να πη ότι εάν απορρίπτετο το σχέδιον δεν επρόκειτο η Ελλάς να μας υποστηρίξη πλέον εις οιανδήποτε μορφήν αγώνος μας, ότι θα κατήγγελλε τον Εθνάρχην εις τον ελληνικόν λαόν και ότι είχε ενδείξεις ότι ο ελληνικός και ο Κυπριακός Λαός θα εδικαίωναν την Κυβέρνησιν.

Είπε και το εξής χαρακτηριστικόν: "Το αίμα της Κύπρου επί των χειρών σας. Ως Ελληνική Κυβέρνησις

σας δηλώ ότι αυτό αποτελεί το άκρον άωτον των προσπαθειών μας, ως εδώ και μη παρέκει".

Η θλίψις που κατέλαβε τας καρδίας μας, εμέ τουλάχιστον, επί τω ακούσματι τοιούτων λόγων δεν περιγράφεται, δεν συνεκρατήθην και του απήντησα. "Εσείς εξοχώτατε, ως Κυβέρνησις πιθανόν να αναγκασθήτε να μας εγκαταλείψετε, αλλά δεν πιστεύω ότι ο ελληνικός λαός θα μας εγκαταλείψη". Κατόπιν των ανωτέρω, εγένετο η τελική μας συνεδρίασις την οποίαν ανέφερα εις την αρχήν κατά την οποίαν το σχέδιον ενεκρίθη διά 27 ψήφων, δεν ισχυρίζομαι ότι η διά ψήφων απόφασις μας ήτο ο αποφασιστικός παράγων εις την υπό του Μακαρίου λήψιν αποφάσεως. Ούτε και πιστεύω ότι ο Μακάριος επεζήτησε να διαμοιρασθή τας ευθύνας ή να επιρρίψη ταύτας επί άλλων ώμων.

Ομως πιστεύω ακραδάντως ότι, εάν η Ελληνική Κυβέρνησις δεν είχε τας εκ των παρασκηνίων διαβεβαιώσεις των φερομένων ως "εκπροσώπων του λαού" περί αντιθέσεως των προς τον Μακάριον, ουδέποτε θα είχε το θράσος να εξασκήση τόσην πίεσιν επί του Μακαρίου.

Παραμένει δε γεγονός ότι ο Μακάριος, πολύ επηρεάσθη από την πίεσιν, μάλλον το τελεσίγραφον, της Ελληνικής Κεβερνήσεως, τούτο εμφανίζεται εκ της δηλώσεως του προς ημάς την εσπέραν της Πέμπτης (την προτεραίαν της υπογραφής) όταν με βουρκωμένους οφθαλμούς μας εξέξεσε τας της συνεδρίας και ετελείωσε: "Και ούτω ησθάνθην μόνος μου εν μέσω καθαρώς εχθρικού περιβάλλοντος. Τα δε κτυπήματα της ελληνικής αντιπροσωπείας ήσαν και τα πλέον οδυνηρά, διότι προήρχοντο εκ φίλου" (μου ενθυμίζει το κτύπημα του Βρούτου κατά του Καίσαρος).

(Μεταγλώττιση)

Κατά την πρώτη σύσκεψη άρχισαν ορισμένοι από τους παλαιοκομματικούς στυλ Δέρβη, Χρυσ αφίνη κλπ, να μιλούν μασημένα, τείνοντες να υποστηρίξουν την

υπογραφή του Σχεδίου.

Ευθύς μόλις εξέθεσα τις απόψεις μου και ακολούθησαν οι τρεις άλλοι τους οποίους ως μέλη επηρέαζα, ανέκρουσαν όλοι πρύμνα και άρχισαν να αποδεικνύονται φανατικοί πολέμιοι του Σχεδίου. Ετσι το Σχέδιο καταψηφίστηκε παμψηφεί. Μετά από αυτά όμως άρχισε ο αηδής πόλεμος των παρασκηνίων για τον οποίο θα σας αναφέρω πιο κάτω σε έκταση, για να γνωρίζετε τί είδους άνθρωποι είναι ορισμένοι "πατριώτες".

Μετά από τρεις μέρες δηλαδή την Πέμπτη το βράδυ, έγινε η τελική συνεδρίαση. Κατ' αυτήν ψήφισαν και μίλησαν υπέρ του Σχεδίου όλοι, εκτός από τον Τάσσο Παπαδόπουλο το Γλαύκο, Χρίστη, (μέλος της ΔΑΝΕ) το Βάσο Λυσσαρίδη και τους πέντε κομμουνιστές. Ετσι το Σχέδιο εγκρίθηκε με **27** υπέρ και οκτώ εναντίον.

Εντύπωση προκάλεσε μεταξύ μας αυτή η απότομη μεταστροφή των γνωμών.

Εξακρίβωσα αργότερα ότι αυτό οφειλόταν στο αίσχος της παρασκηνιακής δράσης. Δηλαδή κατά την πρώτη ημέρα η ελληνική πρεσβεία άρχισε να καλεί με διάφορα όργανά της διάφορα άτομα της αποστολής, με προεξάρχοντα τον κ. Δέρβη και τον κ. Αιμιλιανίδη, τους οποίους και έπεισαν να δημιουργήσουν σφήνα μεταξύ της αποστολής. Ετσι και έγινε.

Οι κύριοι αυτοί άρχισαν ευθύς αμέσως το πλευροκόπημα των διαφόρων αντιπροσώπων και τους διαβίβαζαν δήθεν προσωπικά μηνύματα του Καραμανλή και του Αβέρωφ και τους διαβεβαίωναν πόσο και οι δυο πολιτικοί ηγέτες τους θαύμαζαν.

Πολλοί από αυτούς κολακεύθηκαν και άρχισαν να εκφράζουν αμφιβολίες για την ορθότητα της απόρριψης του Σχεδίου.

Την Τετάρτη συγκλήθηκε στην πρεσβεία σύσκεψη και γεύμα αυτών που είχαν παρασυρθεί (διότι έτσι τους αποκαλώ εγώ) στην οποία παρέστησαν οι Αιμιλιανίδης, Χρυσάφινης, Κώστας Ιωάννου από την Αμμόχωστο, περιέργως δε και προς μεγάλη μου απογοήτευση και ο Γλαύκος Κληρίδης.

Μετά την επιστροφή τους γνώσθηκαν τα εξής: Κύριο θέμα της συνομιλίας ήταν μια ανήθικη επίθεση εναντίον του Μακαρίου, ότι δήθεν ο Μακάριος είχε από την αρχή αποδεχθεί το σχέδιο και ότι εν πάση περιπτώσει με την καταψήφιση του σχεδίου θα εκτίθετο η Ελληνική Κυβέρνηση και ότι θα εξέθετε και αυτή με τη σειρά της το Μακάριο στα μάτια του ελληνικού λαού.

Δεν μ' ενδιαφέρει προς το παρόν η αλήθεια ή όχι του ισχυρισμού, ούτε και έχει σημασία. Εκείνο που θεωρώ αισχρόν είναι η στάση των κυρίων αυτών, οι οποίοι με τέτοιαν υπουλία υπέσκαψαν το κύρος του Εθνάρχη. Μάλιστα αφού βολιδοσκόπησα εναλλάξ τους κυρίους αυτούς και διαβάλλοντας τον ένα εναντίον του άλλου, κατόρθωσα να τους προκαλέσω να μου αποκαλύψουν πλήρως τι λέχθηκε και ιδιαιτέρως.

Ετσι πληροφορήθηκα ότι στον κ. Χρυσάφινη υποσχέθηκε ο Αβέρωφ το Υπουργείο Δικαιοσύνης, στον Αιμιλιανίδη ότι επρόκειτο να τον περιλάβουν στη Συντακτική Επιτροπή, η οποία θα καταρτίσει το Σύνταγμα της Κύπρου, το Γλαύκο Κληρίδη κολάκευσαν δηλώνοντας ότι τον θεωρούν δυναμικό ηγέτη και "μακάρι η Ελλάδα να διέθετε τέτοιους άνδρες" (αυτά μου απεκάλυψε με αυταρέσκεια ο ίδιος ο Γλαύκος Κληρίδης και τον ύβρισα), το Δέρβη ότι είναι ώριμος πολιτικός ηγέτης της Κύπρου κλπ.

Με πραγματική θλίψη πράγματι γράφω τα ανωτέρω και τα όσα είδα έχουν διασαλεύσει την εμπιστοσύνη μου στην ακεραιότητα του χαρακτήρα των ανθρώπων. Η φυλαρχία, η κολακεία, η μικρότητα παραμένουν, δυστυχώς η κακοδαιμονία της φυλής μας. Ηλπίζα ότι η Κυπριακή επανάσταση και το παράδειγμα του Αρχηγού μας είχε πετύχει τη διαφοροποίηση των συνειδήσεων και την εξυγίανση των ηθών και ότι είχαμε κατορθώσει να δημιουργήσουμε ανθρώπους με ανώτερες αρχές και αδαμάντινους χαρακτήρες.

Και για μεν τους παλιούς "εθνοπατέρες" δεν εκπλάγηκα καθόλου, αλλά ότι ήταν δυνατό και ο Γλαύκος Κληρίδης να περιπέσει στο ίδιο επίπεδο,

αποτελεί για μένα οδυνηρή απογοήτευση.

Από δικής τους πλευράς οι κύριοι αυτοί απεκάλυψαν στις ελληνικές αρχές όλα όσα συνέβησαν στις συνεδριάσεις μας, παρά την υπόσχεση που δόθηκε ότι τίποτε δεν θα αποκάλυπταν.

Μάλιστα ανέφεραν ονομαστικά και ποιοι ήταν εκείνοι που προέτρεψαν σε απόρριψη αναφέροντας ως πρώτον υπεύθυνο εμένα.

Κατόπιν τούτου με κάλεσε να με δει ο πρώην πρόξενος κος Βλάχος, αλλά δεν δέχθηκα. Είχε δημιουργηθεί σε μερικούς η εντύπωση ότι εκπροσωπούν τις απόψεις της Οργάνωσης και έτσι απέφευγαν να μιλήσουν ενώπιόν μου.

Αναγκάστηκα να καταστήσω δημόσια σαφές, ενεγράφη δε και στα πρακτικά, ότι κανενός τις γνώμες εκπροσωπούσαν και ότι μιλούσαν μόνο για τον εαυτό μου, διότι πράγματι έτσι είχε το ζήτημα.

Ως επακόλουθο στη συγκέντρωση επεκράτησαν οι ως άνω κύριοι, οι οποίοι μάλιστα δήλωσαν προς την πρεσβεία ότι αυτοί δεν συμφωνούσαν με το Μακάριο στην απόρριψη του σχεδίου. Το πόσο φθοροποιό ήταν, φαίνεται από το γεγονός ότι ο Αβέρωφ είχε το θράσος να καλέσει την αντιπροσωπεία στην απουσία του Μακαριωτάτου για να πει ότι εάν απορρίπτετο το σχέδιο δεν επρόκειτο η Ελλάδα να μας υποστηρίξει πλέον σε οποιανδήποτε μορφή αγώνα μας, ότι θα κατάγγελλε τον Εθνάρχη στον ελληνικό λαό και ότι είχε ενδείξεις ότι ο ελληνικός και ο Κυπριακός Λαός θα δικαίωναν την Κυβέρνηση.

Είπε και το εξής χαρακτηριστικό: "Το αίμα της Κύπρου επί των χεριών σας. Ως Ελληνική Κυβέρνηση σας δηλώνω ότι αυτό αποτελεί το άκρο άωτο των προσπαθειών μας, ως εδώ και μη παρέκει".

Η θλίψη που κατέλαβε τις καρδίες μας, εμέ τουλάχιστον, με το άκουσμα τέτοιων λόγων δεν περιγράφεται, δεν συγκρατήθηκα και του απάντησα. "Εσείς εξοχότατε, ως Κυβέρνηση πιθανόν να αναγκασθείτε να μας εγκαταλείψετε, αλλά δεν πιστεύω ότι ο ελληνικός λαός θα μας εγκαταλείψει". Κατόπιν

των ανωτέρω, έγινε η τελική μας συνεδρίαση την οποία ανέφερα στην αρχή κατά την οποία το σχέδιο εγκρίθηκε με 27 ψήφους, δεν ισχυρίζομαι ότι η απόφαση με ψήφους ήταν ο αποφασιστικός παράγοντας στη λήψη απόφαση από το Μακάριο. Ούτε και πιστεύω ότι ο Μακάριος επιζήτησε να διαμοιρασθεί τας ευθύνες ή να επιρρίψει αυτές σε άλλους ώμους.

Ομως πιστεύω ακράδαντα ότι, εάν η Ελληνική Κυβέρνηση δεν είχε τις διαβεβαιώσεις από τα παρασκήνια των φερομένων ως "εκπροσώπων του λαού" για αντίθεση τους προς το Μακάριο, ουδέποτε θα είχε το θράσος να εξασκήσει τόση πίεση επί του Μακαρίου.

Παραμένει δε γεγονός ότι ο Μακάριος, επηρεάστηκε πολύ από την πίεση, μάλλον το τηλεσίγραφο, της Ελληνικής Κυβέρνησης, τούτο εμφανίζεται από τη δήλωση του σε μάς το βράδυ της Πέμπτης (την προηγούμενη της υπογραφής) όταν με βουρκωμένα μάτια μας εξέξεσε τα όσα έγιναν στη συνεδρία και τελείωσε: "Και έτσι αισθάνθηκα μόνος μου στο μέσο καθαρώς εχθρικού περιβάλλοντος. Τα δε κτυπήματα της ελληνικής αντιπροσωπείας ήσαν και τα πλέον οδυνηρά, διότι προέρχονταν από φίλο -μου ενθυμίζει το κτύπημα του Βρούτου κατά του Καίσαρα..."

Έτσι οι σύμβουλοι του Μακαρίου τον εξουσιοδότησαν με πλειοψηφία να υπογράψει τις συμφωνίες. Σε κάποιο μάλιστα στάδιο τέθηκε θέμα έκδοσης κοινού ανακοινωθέντος, αλλά υπήρξαν διαφωνίες, οι περισσότερες από την αριστερά, όπως έγραψε αργότερα ο Κλεάνθης Γεωργιάδης που είχε θέσει και το θέμα της έκδοσης του ανακοινωθέντος (Εφημερίδα Ελευθερία 11.12.1959):

"Όσον αφορά τους αριστερούς δημάρχους και γενικά τους ηγέτες, οι οποίοι πήραν μέρος στις συσκέψεις του Λονδίνου, αυτό μόνο θα υπενθυμίσω: Οτι όταν κατά την τελευταία σύσκεψη διαφώνησαν με την απόφαση της πλειοψηφίας και τους κάλεσα να συγκατανεύσουν στην έκδοση ανακοινωθέντος για ομόφωνη απόφαση απάντησαν διά των Ζιαρτίδη και Παρτασίδη: Δεν συμφωνούμε για την έκδοση

ανακοινωθέντος. Δίδομεν όμως το λόγο της τιμής μας, ότι δεν θα εκμεταλλευθούμε τις συμφωνίες κομματικά και ότι θα σταθούμε παρά το πλευρό του Εθνάρχη, τον αναγνωρίζουμε ως τον φύσει και θέσει εκπρόσωπο του Κυπριακού λαού".

Έτσι ο Μακάριος βρέθηκε με τη μειοψηφία. Ο Αβέρωφ είχε κάμει καλά τη δουλειά του...